

Latvijas Republikas Senāts

SPRIEDUMS

Rīgā 2025. gada 15. oktobrī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Sanita Osipova, senatores Marika Senkāne un Kristīne Zīle

rakstveida procesā izskatīja /Nosaukums/ novada pašvaldības kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas 2025. gada 13. marta spriedumu civillietā /Persona D/ prasībā pret /Nosaukums/ novada pašvaldību par grozījumu veikšanu darba devējas rīkojumā, pilna galīgā aprēķina izmaksu, kompensācijas izmaksu par neizmantoto atvaļinājumu un morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] /Persona D/ 2023. gada 27. decembrī cēla prasību pret bijušo darba devēju /Nosaukums/ novada pašvaldību, kurā sākotnēji izvirzīja šādus prasījumus:

- uzlikt pašvaldībai pienākumu /datums/ rīkojumā „Par darba tiesisko attiecību izbeigšanu ar /Persona D/” norādīt precīzu darba stāžu un izmaksāt korektu galīgo aprēķinu, kā arī izmaksāt kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu;

- piedzīt no atbildētājas morālā kaitējuma atlīdzību 3600 *euro*;

- uzlikt atbildētājai pienākumu sniegt atbildi pēc būtības uz prasītājas 2022. gada 7. janvāra un 2023. gada 5. janvāra iesniegumiem, kuros lūgts izmaksāt korektu galīgo aprēķinu.

Prasības pamatā morālā kaitējuma nodarīšanas fakts tiek saistīts ar šādiem apstākļiem: 1) darba devēja ilgstoši, aptuveni divus gadus, nav sniegusi atbildes uz prasītājas lūgumu veikt korektu galīgo aprēķinu saistībā ar prasītājas atlaišanu no darba; 2) saraksti ar /Nosaukums/ novada pašvaldības domes priekšsēdētāju /Persona C/ viņa *Facebook* kontā. Tajā uz prasītājas jautājumu, „cik ilgi mums nāksies samierināties, ka dome klaji ignorē iedzīvotāju iesniegumus, kas nav īsti ērti atbildami? Neatbild mēnešiem (manā gadījumā – 10 mēneši). Es pamēģināšu nosūtīt vēlreiz un tad iešu tālāk – nu saņemšos, un aiziešu uz tiesu,” domas priekšsēdētājs norādīja, „/Persona D/, labāk ejiet uz tiesu skaidrā, nesaņematies.”.

[2] Atbildētājas paskaidrojumos norādīts, ka tā 2024. gada 9. augustā izdeva rīkojumu par grozījumiem apstrīdētajā rīkojumā, nosakot, ka prasītājai izmaksājams atlaišanas pabalsts četru mēnešu vidējās izpeļņas apmērā. Uz šī rīkojuma pamata prasītājai papildus izmaksāti 113,14 *euro* (*bruto* – 146,93 *euro*).

Ievērojot minēto, prasītāja precizēja prasību, norādot, ka to neuztur daļā par pienākuma uzlikšanu sniegt atbildi un neizmaksātā atvaļinājuma kompensāciju, jo atbildētāja minētos prasījumus labprātīgi apmierināja pēc

prasības celšanas, proti, 2024. gada 5. augustā izsniedza gala aprēķinus, kā arī sedza neizmaksāto atlaišanas pabalsta daļu.

Vienlaikus prasītāja norāda, ka precizē prasību par korekta galīgā aprēķina noteikšanu un izmaksu, lūdzot atzīt, ka darba devēja nebija izsniegusi un izmaksājusi prasītājai korektu galīgo aprēķinu, tajā skaitā netika noteikts atlaišanas pabalsts četrus mēnešus vidējās izpeļņas apmērā.

[3] Ar Zemgales rajona tiesas 2024. gada 11. septembra spriedumu prasība apmierināta daļēji:

- atzīts, ka darba devēja nebija izsniegusi un izmaksājusi prasītājai korektu galīgo aprēķinu, tajā skaitā netika noteikts atlaišanas pabalsts četrus mēnešus vidējās izpeļņas apmērā;

- no darba devējas par labu prasītājai piedzīta morālā kaitējuma atlīdzība 2000 *euro*, bet pārējā daļā prasība noraidīta.

Minēto spriedumu atbildētāja pārsūdzēja prasības apmierinātajā daļā, tādēļ daļā par prasības noraidīšanu tas stājies spēkā.

[4] Ar Zemgales apgabaltiesas 2025. gada 13. marta spriedumu prasība pārsūdzētajā daļā apmierināta:

- atzīts, ka darba devēja nebija izsniegusi un izmaksājusi prasītājai korektu galīgo aprēķinu, tajā skaitā netika noteikts atlaišanas pabalsts četrus mēnešus vidējās izpeļņas apmērā;

- no darba devējas par labu prasītājai piedzīta morālā kaitējuma atlīdzība 2000 *euro* un ar lietas vešanu saistītie izdevumi 1100 *euro*.

Spriedums pamatots ar šādiem apsvērumiem.

[4.1] Nav konstatējama Darba likuma 31. pantā noteiktā divu gadu noilguma termiņa iestāšanās.

Tā kā Darba likums neregulē noilguma termiņa iestāšanās noteikšanas kārtību, piemērojami Civillikuma tiesiskajā regulējumā noteiktie noilguma pārtraukšanas un tecējuma apturēšanas pamati. Konkrētajā gadījumā prasītāja, vērsoties pie darba devējas ar iesniegumiem par nepareizi veikto gala aprēķinu, ir pārtraukusi noilguma termiņa tecējumu.

Savukārt prasība par morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu pamatota nevis ar Darba likuma 29. pantu (atšķirīgas attieksmes pārkāpums, aizliegums darbiniekam radīt nelabvēlīgas sekas), bet gan Civillikuma 1635. pantu, to sasaistot ar Darba likuma 71. un 128. panta pārkāpumu. Proti, darba devējas prettiesisko rīcību veido nepareizi aprēķināts un prasītājai neizmaksāts atlaišanas pabalsts, kā arī ilgstoša nereaģēšana uz prasītājas lūgumiem labot aprēķinu un izmaksāt visu atlaišanas pabalstu.

[4.2] Prasītājas tiesības aizskārums izpaudies kā pārāk maza atlaišanas pabalsta aprēķināšana un izmaksāšana, kā arī atbildes nesniegšana vairāk nekā divus gadus, par ko domes priekšsēdētājs vienīgi izteica prasītājai adresētu izsmejošu frāzi. Minētais piešķir prasītājai tiesības uz morālā kaitējuma atlīdzību.

[4.2.1] Pretēji Darba likuma 71. un 128. panta prasībām darba devēja veica nepareizu gala aprēķinu un neizmaksāja visu prasītājai pienākošos naudas summu. Tāpat darba devēja ilgstoši nekādā veidā nereaģēja uz prasītājas atkārtotiem lūgumiem veikt korektu gala aprēķinu.

Pati darba devēja ar savu rīcību, tiesvedības gaitā izmaksājot atlikušo naudas summu, atzina attiecīgo prasītājas prasījumu par pamatotu. Par objektīvu attaisnojumu nav atzīstami atbildētājas iebildumi, ka šāda kļūda radusies saistībā ar reorganizācijas radītajām grūtībām un dokumentu nepieejamību.

[4.2.2] Atbildētāja ir atbildīga arī par tās amatpersonas – domes priekšsēdētāja /Persona C/ – īstenoto saziņu ar prasītāju sociālajos tīklos.

Amatpersona, runājot par jautājumiem, kas ir viņas kā amatpersonas kompetencē, nerīkojas kā privātpersona.

Prasītāja sociālajos tīklos uzdeva pašvaldības vadītājam jautājumu par /Nosaukums/ novada pašvaldības praksi, tādēļ pašvaldības priekšsēdētāja atbilde uz to atzīstama par reaģēšanu uz iedzīvotāja iesniegumu. Jāņem vērā, ka atbilstoši prasītājas pārstāves paskaidrojumiem pašvaldības vadītājs savu kontu sociālajā vietnē *Facebook* izmanto saistībā ar pašvaldības aktualitātēm, turklāt strīdus sarakste notika /Nosaukums/ novada pašvaldības darba laikā – 2022. gada 11. novembrī (piektdienā) no pulksten 10.04 līdz pulksten 11.47.

Nav pieņemama prakse, ka politiķis (pašvaldības vadītājs) ar saviem vēlētājiem (iedzīvotājiem) darba vietā ir korekts un profesionāls, bet publiskajā telpā – rupjš un aizskarošs.

Tā vietā, lai pašvaldības priekšsēdētājs izrādītu interesi par apstākļiem, kādēļ prasītāja ilgstoši nesaņem atbildi uz iesniegumiem, un veiktu pasākumus situācijas uzlabošanai, prasītājai tiek izsmejoši ieteikts „iet uz tiesu skaidrā”. Kopējā sarunas kontekstā tiesa neapšaubā, ka prasītājai bija pamats pieņemt, ka ar citēto frāzi viņai ir ieteikts doties uz tiesu, neesot alkohola reibumā.

Atbildētājas apelācijas sūdzībā nav izteikts arguments, ka lieta jānodod jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā, lai pieaicinātu lietā trešās personas statusā pašvaldības priekšsēdētāju. Tāpat vienīgi apelācijas tiesvedības laikā pausti argumenti par Civillikuma 1782. panta piemērojamību izskatāmajā lietā. Tā kā minētie apsvērumi pārkāpj apelācijas sūdzības robežas, tie atstājami bez ievērības.

[4.3] Morālā kaitējuma atlīdzības apmērs nosakāms 2000 *euro*, ievērojot tādu tiesu praksi, kas nav līdzīga lietas faktiskajiem apstākļiem, taču ir pietiekami salīdzināma:

- ar Rīgas apgabaltiesas 2021. gada 8. aprīļa spriedumu civillietā Nr. C28330013 par godu un cieņu aizskarošu ziņu norādīšanu iesniegumā atlīdzība noteikta 2000*euro*;

- ar Rīgas pilsētas tiesas 2022. gada 31. augusta spriedumu civillietā Nr. C68280922 par godu un cieņu aizskarošu ziņu publicēšanu sociālajos tīklos atlīdzība noteikta 3000*euro*;

- ar Latgales apgabaltiesas 2018. gada 25. aprīļa spriedumu civillietā Nr. C12381116 par godu un cieņu aizskarošu ziņu publicēšanu interneta vietnēs atlīdzība noteikta 700*euro*.

Tāpat jāņem vērā, ka ar Zemgales apgabaltiesas 2020. gada 15. jūnija spriedumu civillietā Nr. C73499218 izskatīta pret /../ novada pašvaldību celtā prasība par rīkojumu atcelšanu, atjaunošanu darbā, darba samaksas, kā arī morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu, kuru tiesa noteikusi 1500*euro*. Minētais spriedums stājās spēkā vienlaikus ar senatoru kolēģijas 2020. gada 4. novembra rīcības sēdes lēmumu par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību.

Tādējādi secināms, ka atbildētājas pārkāpumi darba tiesiskajās attiecībās turpinās, proti, atbildētāja veic neatļautu darbību, ignorējot Darba likuma noteikumus un nereaģējot uz darbinieku (šajā gadījumā – bijušās darbinieces) iesniegumiem.

[4.4] Lietā ir pieteikts gan nemantisks prasījums (atzīt par prettiesisku korekta galīgā aprēķina neizsniegšanas un neizmaksāšanas faktu), gan mantiskais prasījums par morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu.

Ievērojot minēto, atbilstoši Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 1. punkta „a” apakšpunktam un 4. punktam par nemantisko prasījumu piedzenama valsts nodeva 70 *euro*, bet par mantisko prasījumu – 300 *euro*. Tāpat Civilprocesa likuma 44. panta pirmās daļas 1. punkta „d” apakšpunkts noteic, ka maksimālā ar lietas vešanu saistīto izdevumu advokāta palīdzības samaksai atlīdzībai ir 2850 *euro*, tādēļ pastāv pamats piedzīt advokāta atlīdzību tās faktiskajā apmērā, proti, 1100 *euro*.

[5] Par minēto spriedumu /Nosaukums/ novada pašvaldība iesniegusi kasācijas sūdzību, kas pamatota ar šādiem argumentiem.

[5.1] Tiesa nav pamatojusi, kādēļ tās konstatētā atbildētājas prettiesiskā rīcība ir uzskatāma par būtisku morālo kaitējumu, kuru ar prasītā labuma piešķiršanu vairs nevar nedz juridiski, nedz faktiski atlīdzināt. Atbilstoši Senāta 2009. gada 17. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-505/2009 atziņām tieši tas ir kritērijs, lai noteiktu, ka morālais kaitējums ir atlīdzināms naudā.

Par tādu nav uzskatāms fakts, ka prasītājai ilgstoši nav izsniegts pareizs gala aprēķins. Pati prasītāja pretēji Civillikuma 1776. pantam nav veikusi saprātīgas darbības šāda kaitējuma novēršanai, jo prasību tiesā cēla pēc vairāk nekā diviem gadiem. Nav konstatējams, ka prasītājai pastāvēja šķēršļi īstenot attiecīgo darbību.

[5.2] Pašvaldība nav atbildīga par tās domes priekšsēdētāja izteikumiem, kas publicēti viņa privātajā Facebook profilā.

Kaut arī atbildētāja uz to bija norādījusi, tiesa vispār nav piemērojusi uz lietā nodibinātajiem faktiskajiem apstākļiem attiecināmo tiesību normu, proti, Civillikuma 1782. pantu, kas noregulē pamatu darba devēja atbildībai par darbinieka rīcību. Apstāklis, ka atbildētāja uz minēto tiesību normu atsaucās tikai apelācijas tiesvedības laikā, nav uzskatāms par apelācijas sūdzību robežu pārkāpumu.

Savukārt ja tiesa atzinusi, ka atbildētāja ir vainojama par domes priekšsēdētāja izteikumiem, tai pēc savas iniciatīvas bija jāpieaicina viņš trešās personas statusā. Minētās prasības neizpildīšana varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas, jo tieši domes priekšsēdētājs varētu izskaidrot savas darbības motīvus un jēgu.

[5.3] Tiesa nepamatoti apmierināja atzīšanas prasību par gala aprēķina prettiesiskuma konstatēšanu, kas pieteikts pēc tam, kad prasītāja guva mantisku labumu, par kuras piedziņu sākotnēji tika celta prasība. Attiecīgi atbildētāja, veicot korektu galīgo aprēķinu un izmaksājot visas naudas summas, kas prasītājai pienākas no darba devējas, akceptēja un neapstrīdēja prasītājas tiesības saņemt attiecīgos mantiskos labumus.

Tas noveda pie sprieduma nepareizības arī daļā par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu. Ar lietas vešanu saistītie izdevumi advokāta palīdzības samaksai bija nosakāmi nevis atbilstoši Civilprocesa likuma 44. panta pirmās daļas 1. punkta „e” apakšpunktam, kas attiecas uz nemantiskajiem prasījumiem, bet gan atbilstoši minētā panta pirmās daļas 1. punkta „a” apakšpunktam, ņemot vērā atbildētājas labprātīgi samaksāto summas apmēru. Tāpat no atbildētājas prasītājas labā nepamatoti piedzīta valsts nodeva 70 euro par šo nemantisko prasību.

[6] Prasītāja par kasācijas sūdzību sniegtajos paskaidrojumos norāda, ka kasācijas sūdzību neatzīst.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kura to pārsūdzējusi, un argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to noteic Civilprocesa likuma 473. panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka pārsūdzētais spriedums ir atceļams turpmāk norādīto apsvērumu dēļ.

[8] Pārsūdzētajā spriedumā prasītājai radītais morālais kaitējums, kas piešķir pamatu viņai saņemt atlīdzību, saistīts ar šādiem faktiem: 1) prasītājas godu un cieņu aizskarošs izteikums, kas publicēts domes priekšsēdētāja Facebook kontā; 2) /Nosaukums/ dome ilgstoši nav sniegusi atbildes uz prasītājas iesniegumiem.

Ievērojot minēto, lietā visupirms izvērtējams tiesību jautājums par tiesiskā pamata pastāvēšanu pašvaldībai piemērot civiltiesisko atbildību par tās domes priekšsēdētāja izteikumiem privātajā tiešsaistes sociālajā tīklā. Tāpat pārbaudāms, vai tiesa ir izvērtējusi samērīgumu starp spriedumā nodibināto atbildētājas prettiesisko rīcību un par to piemērojamajām tiesiskajām sekām.

[8.1] *Par domes priekšsēdētāja izteikumiem.*

[8.1.1] Tiesas secinājums, ka /Persona C/ izteikums privātajā sociālajā tīklā uzskatāms par pašvaldības atbildi uz prasītājas iesniegumu, pamatots ar šādiem apsvērumiem: 1) prasītājas uzdotais jautājums saistīts ar pašvaldības darbību, par ko domes priekšsēdētājs ir kompetents sniegt atbildi; 2) /Persona C/Facebook kontā tiek sniegta ar pašvaldību saistītā informācija; 3) saziņa īstenota pašvaldības darba laikā.

[8.1.2] Kaut arī deputāta amata pienākumu izpilde un tiesību izmantošana ir publiskās varas izmantošana sabiedrības labā, atbilstoši brīvā pārstāvības mandāta principam deputāts neatrodas dienesta attiecībās ar pašvaldību un nav īpaši pakļauts pašvaldībai, citastarp viņam nav pienākuma, publicējot savu viedokli, to ierobežot līdz pašvaldības oficiālajam viedoklim noteiktā jautājumā. Deputāta īpašo tiesisko statusu noteic no deputāta brīvā pārstāvības mandāta principa izrietošās tiesības un pienākumi (sk., piemēram, *Satversmes tiesas 2018. gada 29. jūnija sprieduma lietāNr. 2017-32-05 19. punktu*). Savukārt atbilstoši Pašvaldības domes deputāta statusa likuma 10. panta 2. punktam jebkura deputāta (arī pašvaldības domes priekšsēdētāja) pienākums ir izskatīt iedzīvotāju sūdzības un iesniegumus un sniegt atbildi likumā noteiktajā kārtībā un termiņā. Šī pienākuma pamatu, robežas, proti, jautājumus, kas ir pašvaldības kompetencē, un īstenošanas kārtību nosaka tiesību normas – vispirms Pašvaldību likums un Iesniegumu likums.

Ievērojot pašvaldības domes deputāta īpašo statusu, jāsecina, ka tas var darboties gan kā pašvaldības pārstāvis, gan domes deputāts, gan privātpersona, līdz ar to savstarpēji jānošķir, kurā no šiem statusiem saziņu īsteno persona, kura ieņem pašvaldības domes deputāta (priekšsēdētāja) statusu.

Latvijas Republikas Satversmes 104. pants noteic, ka ikvienam ir tiesības likumā paredzētajā veidā vērsties valsts un pašvaldību iestādē ar iesniegumu.

Brīdī, kad prasītāja *Facebook* veica saziņu ar /Nosaukums/ domes priekšsēdētāju, spēkā bija likums „Par pašvaldību”. No minētā likuma 24. panta otrās daļas 8. punkta izriet, ka pašvaldība nolikumā noteic kārtību, kādā pašvaldības institūcijās pieņem apmeklētājus un izskata iesniegumus.

Tādēļ, lai uzskatītu, ka Iesniegumu likuma 3. panta pirmās daļas izpratnē par iestādi, kurai iesniegts iesniegums, uzskatāma pašvaldība, nevis persona, kura ieņem pašvaldības domes deputāta (priekšsēdētāja) amatu, būtiska tiesiska nozīme tieši piešķirama apstāklim, vai saziņa īstenota ar tādām metodēm, kādas šim nolūkam ir paredzētas tiesiskajā regulējumā, t.i., likumā vai pašvaldības nolikumā.

[8.1.3] Atbilstoši Civillikuma 1635. panta pirmajai daļai katrs tiesību aizskārums, tas ir, katra pati par sevi neatļauta darbība, kuras rezultātā nodarīts kaitējums (arī morālais kaitējums), dod tiesību cietušajam prasīt apmierinājumu no aizskārēja, ciktāl viņu par šo darbību var vainot.

Apstākļos, kad prasītāja saziņu ar pašvaldību izšķīrusies īstenot ar domes priekšsēdētāja privātā *Facebook* konta starpniecību, uz prasītāju gulstas pierādīšanas nasta pamatot, ka tieši pašvaldība šādā formā ir īstenojusi saziņu ar privātpersonu. Pretējā gadījumā neizpildās viens no Civillikuma 1635. panta pirmajā daļā definētajiem civiltiesiskās atbildības iestāšanās priekšnoteikumiem – pašvaldības prettiesiskas rīcības esība.

/Nosaukums/ novada pašvaldība iedzīvotāju informēšanai ir izveidojusi savu oficiālo *Facebook* kontu (/Nosaukums/ novada pašvaldības oficiālais konts [/Tīmekļvietne A/](#)). Pašvaldībai nav nedz tiesību, nedz pienākuma ietekmēt citas personas (tajā skaitā tās domes priekšsēdētāja) ievietoto saturu sociālajā tīklā, kuru attiecīgā persona pozicionē kā savu privāto kontu. Pretēja rīcība būtu uzskatāma par personas, kura ieņem domes deputāta (priekšsēdētāja) amatu, vārda brīvības aizskārums. Tādēļ likumsakarīgi, ka pašvaldība nav atbildīga par domes priekšsēdētāja privātajā kontā ievietoto saturu. Citiem vārdiem, par pašvaldības rīcību nav uzskatāma tās domes priekšsēdētāja darbība, kas veikta sociālajos tīklos.

Nav šaubu, ka uz pašvaldības domes priekšsēdētāju attiecināmi augstāki standarti par īstenoto saziņu gan privātajā telpā, gan pienākumu izpildes laikā. Vienlaikus tas nenozīmē, ka pašvaldība ir civiltiesiski atbildīga par katru savas amatpersonas rīcību, it īpaši, ja tā ir ārpus pašvaldības ietekmes sfēras. Turklāt šajā kontekstā atkārtoti jāuzsver, ka deputāts neatrodas nedz īpašās pakļautības attiecībās ar pašvaldību, nedz dienesta attiecībās.

Papildus arī jānorāda, ka tā ir ierasta prakse, ka personas nereti savos privātajos sociālajos tīklos popularizē vietu, kurā ir nodarbinātas, un izplata ar to saistītu informāciju. Taču šādas informācijas publicēšana privātpersonas sociālo kontu nepadara par darba devēja (plašākā nozīmē) sociālā tīkla kontu.

Ievērojot minēto, secināms, ka tiesa, uzskatot, ka pašvaldībai iestājas civiltiesiskā atbildība par jebkuru tās domes priekšsēdētāja sociālajos tīklos publicētu izteikumu, kas saistīts ar pašvaldības darbību, nav nošķīrusi

pašvaldības un tās domes priekšsēdētāja civiltiesiskās atbildības iestāšanās priekšnoteikumus.

[8.2] *Par morālā kaitējuma atlīdzības noteikšanu un tās apmēru.*

[8.2.1] Senāts atzinis, ka „[...] lai visa sabiedriskā dzīve nepārvērstos par tiesvedības jomu par morālā kaitējuma atlīdzināšanu, naudā atlīdzināms ir vienīgi būtisks morālais kaitējums, tāds, kuru ar prasītā labuma piešķiršanu vairs nevar nedz juridiski, nedz faktiski atlīdzināt” (sk. *Senāta 2009. gada 17. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-505/2009, 7. punktu; Augstākās tiesas 2011. gada tiesu prakses apkopojuma „Morālā kaitējuma atlīdzināšana administratīvajās lietās” 112. punktu, 42. lpp.*).

Prasības pamatā atbildētājas prettiesiskās rīcības izpausme saistīta arī ar ilgstošu atbildes nesniegšanu uz prasītājas iesniegumiem, kas iesniegti nolūkā aizsargāt savas mantiskās intereses.

Tādējādi pirms pievērsties jautājumam par atlīdzības apmēra noteikšanu, tiesai jāsniedz vērtējums tam, vai attiecīgās prettiesiskās rīcības seku novēršanai nav pietiekama mantiskā aizskāruma novēršana, atbildētājai veicot kļūdaini neizmaksātās summas samaksu.

[8.2.2] Pārbaudāmajā spriedumā noteiktais morālā kaitējuma atlīdzības apmērs noteikts, atsaucoties uz šādiem tiesu prakses piemēriem:

- Rīgas apgabaltiesas 2021. gada 8. aprīļa spriedumu lietā Nr. C28330013. Tajā nodibināts nepatiess, godu un cieņu aizskarošs izteikums, ka tiesnesis ar klaji prettiesisku lēmumu palīdzību, īstenojot likuma garam un burtam neatbilstošu ārpustiesas tiesiskās aizsardzības procesu, īstenoja ievērojama apjoma krāpšanas shēmu. Piedzīta nemantiskā kaitējuma atlīdzība 1000euro (pārsūdzētajā spriedumā kļūdaini norādīts 2000 euro).

- Rīgas pilsētas tiesas 2022. gada 31. augusta spriedumu lietā Nr. C68280922. Tajā nodibināts, ka laikā no 2018. gada līdz 2022. gadam ievietoti vairāki aizskaroša rakstura izteikumi, kuros, piemēram, norādīts, ka prasītāja kā māte un skolotāja izposta bērnu dzīves, ir lupata manipulatoru rokās, kuri izmanto prasītājas mazvērtības kompleksus, atkarību no apkārtējo viedokļa un tendenci uz upura lomu, kā arī izmanto PSRS specdienestu, lai vērstos pret atbildētāja uzņēmumiem.

- Latgales apgabaltiesas 2018. gada 25. aprīļa spriedumu lietā Nr. C12381116. Tajā izteiktais nepatiesais apgalvojums bija saistīts ar to, ka pašvaldības domes deputāts ir valdes priekšsēdētājs uzņēmumam, kura labā izmaksāta naudas summa 30 000euro. Aizskārums pamatots ar izteikuma negatīvo ietekmi uz prasītāja reputāciju, jo vēlētajiem var rasties uzskats, ka prasītājs izmanto deputāta stāvokli.

- Zemgales apgabaltiesas 2020. gada 15. jūnija spriedumu lietā Nr. C73499218. Tajā nodibināts pret prasītāju īstenotais mobings pēc tam, kad viņa informēja darba devēju /../ novada pašvaldību (atbildētāja šajā lietā) un Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju par pārkāpumiem. Mobings izpaudās kā darba apjoma samazināšana un novērtējuma samazināšana, atbildes nesniegšana par novērtējuma samazināšanas iemesliem, aizkavēta prēmijas izmaksa, kā arī darbinieces atstādināšana un darba tiesisko attiecību izbeigšana. Morālā kaitējuma atlīdzība noteikta 1500euro.

[8.2.3] Tiesa pamatoti atsaukusies uz judikatūras atziņām, ka atbilstoši vienlīdzības principam morālā kaitējuma atlīdzinājuma noteikšanā jāņem vērā arī citos (jo sevišķi – salīdzināmos) gadījumos noteikto atlīdzinājumu veids un apmērs. Salīdzināmos gadījumos atlīdzinājumam jābūt līdzīgam, bet atšķirīgos gadījumos – atšķirīgam.

Vienlaikus šajā judikatūrā Senāts norādījis, ka tiesai ir jāizvērtē, kā atlīdzinājumu šajās lietās ir ietekmējis kaitējuma raksturs un nodarīšanas apstākļi. Savukārt šo lietu faktiskie un tiesiskie apstākļi jāaplūko kontekstā ar konkrētās izskatāmās lietas apstākļiem. Šāda prasība izriet ne tikai no tiesiskās vienlīdzības principa, jo jāņem vērā, ka, nosakot atlīdzinājumu par nodarīto morālo kaitējumu, tiesa pauž savu nostāju par aizskarto tiesību un paša tiesību aizskāruma nozīmīgumu (sk. *Senāta 2019. gada 10. jūlija spriedumu lietā Nr. SKC-40/2019, ECLI:LV:AT:2019:0710.C30292615.1.S, Senāta (paplašinātā sastāvā) 2011. gada 5. oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-209/2011, C04379105, 14.3. punktu*).

Pretēji tam, kaut arī pārbaudāmais spriedums satur atsauci uz noteiktu tiesu praksi, vispārīga norāde, ka šajās lietās risināts jautājums par godu un cieņu aizskarošu ziņu izplatīšanu vai darba tiesiskajās attiecībās pieļautu morālo kaitējumu, nav pietiekama, lai nodibinātu apstākļu (kaitējuma rakstura un nodarīšanas apstākļu) pietiekamu līdzību.

Turklāt jānorāda, ka apstāklis vien, ka no atbildētājas ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu piedzīts morālais kaitējums 1500 *euro* apmērā, pats par sevi nevar būt pamats, lai turpmākajos no darba tiesiskajām attiecībām izrietošajos strīdos noteiktu morālā kaitējuma atlīdzību lielākā apmērā. Proti, lai nodibinātu, ka nolūkā nodrošināt prevencijas funkciju pastāv pamats noteikt atlīdzību lielākā apmērā, visupirms tiesai jānodibina, ka iepriekš pieļautā pārkāpuma raksturs bija vismaz tikpat smags. Šāds izvērtējums pārsūdzētajā spriedumā vispār iztrūkst.

[8.3] Apkopojot minēto, secināms, ka tiesa nav sniegusi Civilprocesa likuma 193. panta piektajai daļai atbilstošu izvērtējumu pierādīšanas priekšmetā ietilpstošajiem apstākļiem jautājumā par morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu.

[9] Lietā vienlaikus izvērtējama tiesiskā daba prasījumam atzīt darba devējas gala aprēķinu par prettiesisku, kas pieteikts pēc tam, kad prasība par neizmaksātās naudas summas piedziņu bija apmierināta un tā vairs netika uzturēta tiesā.

[9.1] Senāts, atsaucoties arī uz tiesību doktrīnu, ir vairākkārt norādījis, ka atzīšanas prasību, ņemot vērā tās juridisko būtību un mērķi, var celt vienīgi līdz tiesību aizskāruma izdarīšanas brīdim, tāpēc atzīšanas prasībai vairs nav vietas, ja atbildētājs jau ir aizskāris to tiesību, kuras atzīšanu prasītājs būtu varējis lūgt ar prejudiciālo prasību. Ja prasības pieteikumā prasītājs apgalvo, ka viņa subjektīvās tiesības atbildētājs jau ir aizskāris, tad prasītājam jāceļ nevis atzīšanas prasība, bet gan izpildīšanas jeb piespriešanas prasība (sk. *Bukovskis V. Civilprocesa mācības grāmata. Rīga: Autoraizdevums, 1933, 291.–294.lpp.; Senāta 1929. gada 24. oktobra spriedumu lietā Nr. 202 un 1929. gada 25. aprīļa spriedumu lietā Nr. 37. Grām.: VI Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši: senators F. Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A. Valters. Rīga: Autoru izdevums, 1930, 79.–80. lpp.; Senāta 2023. gada 4. jūlija lēmuma lietā Nr. SKC-719/2023, [ECLI:LV:AT:2023:0704.SK071923.9.L](#), 7.2. punktu, 2024. gada 13. maija sprieduma lietā Nr. SKC-99/2024, [ECLI:LV:AT:2024:0513.C68316121.19.S](#), 12.1.2. punktu, 2024. gada 12. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-755/2024, [ECLI:LV:AT:2024:1212.C770938923.25.S](#), 8.2. punktu).*

Citiem vārdiem, likumiskā interese, bez kuras nevar tikt celta prasība, pieprasa, lai prasītājam būtu iemesls konkrētās prasības celšanai, un atzīšanas prasības gadījumā par šādu iemeslu citastarp kalpo atbildētāja rīcība vai citi apstākļi, kas apdraud prasītāja tiesisko stāvokli nākotnē. Taču par prasītāja tiesiskā stāvokļa apdraudēšanu nākotnē nevar būt runas tad, ja viņa subjektīvo tiesību aizskārums jau ir noticis (sk. *Senāta 2023. gada 4. jūlija lēmuma lietā Nr. SKC-719/2023, [ECLI:LV:AT:2023:0704.SK071923.9.L](#), 7.2. punktu, 2024. gada 12. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-755/2024, [ECLI:LV:AT:2024:1212.C770938923.25.S](#), 8.2.punktu).*

Ja jau atzīšanas prasības pieteikšana nav pieļaujama brīdī, kad iestāties prasītāja tiesību aizskārums, vēl jo vairāk tā nav pieļaujama brīdī, kad aizskārums jau ir ticis novērsts. Minētais arī izriet no Civilprocesa likuma 1. panta pirmās daļas, kas kā tiesisko pamatu prasības celšanai tiesā paredz civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārumu vai apstrīdēšanu. Nav šaubu, ka šajā tiesību normā izvirzītie priekšnoteikumi neizpildās gadījumā, ja atzīšanas prasības mērķis ir nodibināt tādas rīcības prettiesiskumu, kuras radītās negatīvās tiesiskās sekas, kurām ir vienīgi mantisks raksturs, jau ir novērstas.

[9.2] Prasītāja sākotnēji pieteica prasību veikt izmaiņas darba devējas rīkojumā noteiktajā gala aprēķinā un piedzīt neizmaksāto summu. Kaut arī prasītāja nenorādīja konkrētu piedzenamo prasības summu, nav šaubu, ka prasības mērķis ir vērsts tieši uz mantiska labuma gūšanu, secīgi šī prasība kvalificējama kā piespriešanas prasība, kurai ir mantisks raksturs (sal. *Senāta 2018. gada 30. augusta sprieduma lietā Nr. SKC-179/2018, [ECLI:LV:AT:2018:0830.C31302315.1.S](#), 8.2. un 8.4. punktu).* Savukārt darba devējas rīkojumā ietvertā gala aprēķina nepareizums ir viens no šīs prasības pamatā ietilpstošajiem apstākļiem, kā iestāšanās ir viens no pieteiktās piespriešanas prasības apmierināšanas priekšnoteikumiem.

Prasītāja norādīja, ka neuztur prasību par neizmaksātās summas piedziņu, kas savukārt atbilst Civilprocesa likuma 223. panta 4. punkta tiesību normas tiesiskā sastāva pazīmēm, un kas ir imperatīvs tiesvedības izbeigšanas pamats. Neraugoties uz to, tiesa ne tikai nav piemērojusi šajā tiesību normā paredzētās tiesiskās sekas, bet arī pēc būtības izskatīja bezpriekšmetisku prasību, kurā lūgts nodibināt neuzturētās piespriešanas prasības pamatā ietilpstošo apstākli, ka darba devēja ir veikusi nekorektu gala aprēķinu.

[9.3] Minētais arī novedis pie lietas nepareizas izspriešanas jautājumā par tiesāšanās izdevumiem.

Civilprocesa likuma 34. panta pirmajā daļā noteikts, ka valsts nodeva maksājama par katru patstāvīgu prasījumu. Prasījumi var arī nebūt patstāvīgi, proti, tie var būt saistīti ar patstāvīgo (pamata) prasījumu tādā veidā, ka izriet no pamata prasījuma vai papildina to. Šādos gadījumos valsts nodevas likme nosakāma atbilstoši patstāvīgajam jeb pamata prasījumam. Tas pats princips ir piemērojams arī, nosakot atlīdzināmo advokāta palīdzības samaksas apmēru. Proti, piemērojams Civilprocesa likuma 44. panta pirmās daļas 1. punkta apakšpunkts jānosaka atbilstoši prasībā ietvertajam patstāvīgajam (pamata) prasījumam vai prasījumiem (sk. *Senāta 2024. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-211/2024, ECLI:LV:AT:2024:1216.C30450221.13.S, 12.4. punktu*).

Savukārt atbilstoši Civilprocesa likuma 44. panta otrajai daļai ar lietas vešanu saistīto izdevumu atlīdzināšanas prasītājam pamats ir ne tikai prasījuma apmierināšana, bet arī prasījuma neuzturēšana sakarā ar to, ka atbildētājs tos pēc prasības iesniegšanas labprātīgi apmierinājis.

Kā tas izriet no šī sprieduma 9.2. punkta, par patstāvīgu mantisko prasību ir uzskatāms prasījums piedzīt neizmaksāto gala aprēķinu, kuru prasītāja neuzturēja, tādējādi atzīstot, ka naudas summas 113,14 *euro* izmaksa ir novērsusi prasītājas mantiskās intereses aizskārumu. Turpretī fakts, ka gala aprēķins ir kļūdains, veido šīs pamata prasības pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo apstākli, secīgi lūgumu šo faktu nodibināt tiesa nepamatoti atzinusi par prasījumu, par kuru būtu nosakāma tiesāšanās izdevumu atlīdzība.

[10] Tā kā spriedums tiek atcelts, saskaņā ar Civilprocesa likuma 458. panta otro daļu /Nosaukums/ novada pašvaldībai ir atmaksājama drošības nauda 300 *euro* (sk. *lietas 228. lapa*).

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 2. punktu, Senāts

nosprieda

atcelt Zemgales apgabaltiesas 2025. gada 13. marta spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai Zemgales apgabaltiesā;

atmaksāt /Nosaukums/ novada pašvaldībai drošības naudu 300 *euro* (trīs simti *euro*).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore S. Osipova Senatore M. Senkāne Senatore K. Zīle